

LLEGIR HISTÒRIA: VA DE BORBONS Isidor Cònsul

Un poema molt conegut de León Felipe, *Sé todos los cuentos*, del llibre *Parábola y poesía* (1944), diu en els versos més contundents *que la cuna del hombre la mecen con cuentos, / que los gritos de angustia del hombre los ahogan con cuentos / (...) Y que el miedo del hombre / ha inventado todos los cuentos (...)*. És un poema que m'anava seguint mentre llegia les històries de sexe de la darrera reialesa hispana a *Els Borbons en pilotes* (El Punt i Cossetània edicions, 2004). Un títol, dit sigui només de passada, que calca i ret homenatge al conjunt d'aquarel·les atribuïdes als germans Valeriano i Gustavo Adolfo Bécquer, *Los Borbones en pelota* (1868), signades amb el pseudònim SEM, de les quals, el llibre publicat en reproduïx un parell poc o molt pornogràfiques.

És cert que totes les infanteses es bressolen amb contes i també ho és que els contes s'adaptin a les exigències de guió de cada temps històric. Els que van gronxar la meua generació tenien tapes de cartó, forma de manual escolar i noms com *Enciclopedia Álvarez*, *Lecciones amenas*, *Mis segundos pasos* o *Cartilla moderna de Historia de España*. Als nens i nenes del meu temps ens explicaven aquell conte del principi d'autoritat que venia de Déu, i la cosa valia tant si es tractava del pare, el mestre, l'encarregat de l'empresa o el cap de taller. També hi llegíem el conte de l'honor immens que suposa dirigir un país, per bé que demani l'exigència d'una alta responsabilitat de servei; per això els reis i altres dirigents, com el cabdill d'infausta memòria, ho eren per la gràcia de Déu i per les seves excepcionals dots de govern. El poema de León Felipe es tanca dient que ell ja sap tots els contes, però potser n'ignorava la capacitat de metamorfosi que tenen per anar adormint totes les infanteses, siguin de l'edat que siguin, fins i tot la més desvalguda i dramàtica, la infantesa de l'home contemporani. Vull pensar que és per aquesta raó, ja que la cosa va de Borbons, que, mesos enrere, l'aparellament legal de l'hereu Felip amb una periodista va fer escriure tants llibres rosa i va omplir tantes tones de paper que no deien res per explicar la fantasia del príncep i la fada divorciada. Era previst que fos el conte de l'any, però se'ls va avançar la dramàtica realitat de l'11 de març. Perquè, sovint, la realitat de la terra no accepta disfressar-se de conte de fades i li és més fàcil anar com cada dia, vestida amb les mentides del tercet de les Açores, amb el sagnant desgavell de l'Iraq i amb les terribles injustícies del món.

En el fil de la mateixa argumentació, trobo que *Els Borbons en pilotes* ha estat la resposta més intel·ligent que ha generat la boda de Felip de Borbó: una síntesi de les històries de banyes coronades, de les nombroses infidelitats conjugals i els jocs de bragueta fàcil que orlen la història sexual dels Borbons, de Felip V fins ara mateix. M'hauria agradat, però, que la presentació s'hagués fet amb una mica més d'exigència editorial. Ho dic, perquè sospito que a altres lectors els pot haver passat, com a mi mateix, que l'he trobat curt de fontaneria. És cert que el llibre s'acompanya d'un extens apartat bibliogràfic, però sovint voldries anar de dret a les fonts i poder documentar algun detall concret. Saber, poso per cas, d'on surt que Ferran VII la tenia tan llarga; o en quins documents s'esmenten les perles més fines de la corona: la nit de noces d'Isabel II, quan respon a la curiositat de l'ambaixador espanyol a París amb allò de *¿Què te diré de un hombre que la noche de bodas vi que llevaba más encajes que yo?* O el consell d'Alfons XII, poc abans de morir, a Maria Cristina d'Habsburg: *Cristinita, guarda el coño; y de política ya lo sabes, de Canovas a Sagasta y de Sagasta a Cànovas.*

Punyeteries a banda, queda clar que si l'activitat de lilit s'hagués de mesurar amb criteris olímpics, Isabel II, nimfòmana compulsiva i bulímica del sexe, s'enduria la medalla d'or amb tots els honors. La plata i el bronze se l'haurien de disputar el seu pare, Ferran VII, i l'àvia Maria Lluïsa de Parma, activa esposa del pobre Carles IV. Després, quedarien en bon lloc el seu fill Alfons XII, *el Puigmoltejo*, perquè es veu que era fill del valencià Enric Puigmoltó i Mayans, i el seu nét Alfons XIII, que a casa dels meus avis sempre li deien *el Cametes*. Des d'una perspectiva didàctica, una de les aportacions de mèrit de *Els Borbons en pilotes* és l'arbre genealògic incorporat a doble pàgina a l'entrada del llibre. A diferència dels arbres convencionals, aquí també s'hi posen, amb noms i cognoms, els principals amants, els companys i companyes de la gresca reial, i els fruits que se'n van derivar: uns carregats de legitimitat històrica, com Alfons XII, *el Puigmoltejo*, i uns altres havent de lluitar anys i panys per aconseguir el reconeixement. Com va succeir a Leandro Alfonso Ruíz Moragas, un dels dos fills que l'actriu Carmen Ruiz Moragas va tenir de la seva relació amb Alfons XIII, i a qui la justícia va acabar reconeixent la seva condició de bastard reial. Es veu que l'home s'atansava de tant en tant a El Escorial, baixava al panteó dels Infants, es plantava davant la tomba de Joan d'Àustria, bastard il·lustre, i es demanava mentalment: *per què tu sí, i jo no?*

En el benentès que la campiona olímpica del sexe de la nissaga fou Isabel II, cal afegir que ha estat, també, qui ha generat més literatura de creació. A banda de les aquarel·les dels germans Bécquer, hi ha, com a literatura estricta, les aportacions discretes de Benito Pérez Galdós i, sobretot, la contundència genial de Ramon María del Valle Inclán a l'esperpent *Farsa y licencia de la reina castiza* (1920) i a la trilogia narrativa de *El ruedo ibérico* (*La corte de los milagros*, 1927; *Viva mi dueño*, 1928, i *Baza de espadas*, 1932). Tant a la peça de teatre com a les novel·les, Valle-Inclán fa una despietada deformació de la cort isabelina amb l'encert literari que li fa defugir el retrat per centrar-se en la invenció. Aquest és un principi saludable d'estètica literària: saber que inventar és la millor manera d'entendre. A *El ruedo ibérico*, Valle se'ls invent tots, Isabel II i el consort Francesc d'Assís, Prim i Narváez, el pare Claret i sor Patrocini. Amb la seguretat, però, que rere l'invent hi ha un enorme esforç de documentació. Per això Valle-Inclán és tan cronista del segle XIX com podem considerar que ho foren Pérez Galdós i Pio Baroja. Hi ha més rastres literaris d'aquella cort dels miracles que el lector interessat pot trobar referenciats en un volum recent, *Isabel II. Los espejos de la reina*, un conjunt d'estudis monogràfics editats a cura de Juan Sisinio Pérez Garzón (Marcial Pons, Ediciones de Historia, 2004).

La bèstia negra de Isabel II i de la cort de fireta que va presidir tants anys és el genial Valle-Inclán que potser encara es queda curt. Perquè, si es mira l'època amb una mica d'atenció n'hi ha per llogar-hi cadires. Sobretot quan es pensa que, entre 1833 i 1874, s'escolen quaranta anys de desgavell polític, quaranta anys de crisi rere crisi, quaranta anys de desídia governamental, quaranta anys de cops d'estat que van i vénen com si res, quaranta anys en els quals s'accelera la pèrdua de les colònies d'ultramar i quaranta anys d'una guerra civil, sempre latent i encoberta que, per esclatar de forma oberta, només li cal posar l'ordinal que fa el cas a la guerra carlina que toca. Sí senyor: un autèntic desastre!

Isabel II dóna l'argument contrari del conte que ens explicaven als nens i nenes del meu temps. No estava preparada per governar i va tenir una formació intel·lectual i acadèmica deficient i lamentable. Manllevo, de *Els Borbons en pilotes*, que fora de la geografia, no li agradava cap assignatura. La seva escriptura era desastrosa, en matemàtiques no passava de les restes i tenia problemes seriosos amb la lectura ja que s'entrebancava sovint i no donava sentit a les frases. Una toia que només era bona al llit. El

seu cas és el més evident de la colla, però gairebé tots els de la nissaga són dels que es porten l'oli... i la palma.

I prou: no cal afegir res més que no sigui animar a la lectura de *Els Borbons amb pilotes*, recomanar als professors d'història que pengin a les aules l'arbre genealògic de la disbauxa i precisar que la seva lectura és un excel·lent exercici per peixar l'autoestima de les conviccions republicanes.

Isidor Cònsul